

נודה מאד לכל מי
שיכול לסייע
בכיסוי
הוצאות ההדפסה.
להנצחות
לע"נ וכיו"ב,
נא לפנות למייל
mdh036194741
@gmail.com
או בטל'
0527129867

דברי השירה

וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (זכרים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי זינר שליט"א

רב ביהכ"נ 'דברי שיר' ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פורים ומגילת אסתר

מחזיקים בה', ולכאורה לפי טעם זה מדוע לאחר שכבר נלקחה וכבר היתה כמה שנים בבית המלך לא גילתה את עמה, והרי על ידי שתגלה את עמה היא תוכל לעזור יותר לאחיה היהודים בכל צרכיהם.

ועי' בפ' **אבן עזרא** שכתב שעשה כן כדי שתוכל אסתר לשמור על התורה והמצוות בסתר, ואם המלך ידע שהיא יהודיה יעקוב אחריה ויכריח אותה לעבור על המצוות, והביא עוד פירוש שעל פי נבואה נתגלה לו שעל ידי כך יהיה גאולה לעם ישראל.

ובאמת בסוף דוקא על ידי כך שלא גילה שהיא יהודיה באה הגאולה לעם ישראל, שהרי אם המן היה יודע שהיא יהודיה הרי מיד הוא היה נלחם איתה ומנסה בכל כוחו לסלק אותה [וכמו שבשעה שנתרגז על מרדכי הוא ביקש לשלוח יד בכל עם מרדכי ק"ו שאם אסתר המלכה היתה מהם], וכיון שלא עלה בדעתו שהיא שייכת לעם מרדכי לכן הצליחה להציל את עם ישראל.

.....

'ושללם לבז'

"להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים... ושללם לבז' (ג' - ג'").

גם בתפילת על הניסים, מזכירים את הענין של 'ושללם לבז' - ביקש להשמיד להרוג ולאבד... ושללם לבז', ויש לשאול, מה החשיבות של הגזירה על הממון בשעה שיש גזירה של להשמיד להרוג ולאבד, ולכאורה זה דבר טפל לגזירה על כלל ישראל.

והגר"א פירש, שהטעם שהמן גזר על הממון שיהיה שייך לגויים, כדי שכל הגויים ירצו להרוג, כי אם היתה רק גזירה של 'ושללם לבז' הגויים לא היו הורגים את היהודים אלא לוקחים את ממונם בלי להרוגם, ולכן גזר המן שרק לאחר שיהרגו אותם יקחו את ממונם, ונמצא שהגזירה של שללם לבז' היה כדי שיתקיים הגזירה של להשמיד להרוג ולאבד, ועוד כותב הגר"א - 'וגם שיהא השלל שלהם כדי שיהרגו בלב יותר מחמת הממון', ומבואר כנ"ל שכל ענין של הגזירה של שללם לבז' הוא כדי לקיום הגזירה של להשמיד את היהודים.

.....

להתאמץ לדברים רוחניים

"ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף..." (ד' - ז').

יש להקשות, שהרי בפסוק מפורש שאחשוורוש לא לקח מהמן את הכסף אלא השאיר זאת אצל המן, וכמו שכתוב (ג' - ז') "ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך", וא"כ מדוע הזכיר מרדכי את פרשת הכסף, הרי זה לא הגיע לכלל מעשה.

ושמעתי בשם החתם סופר שביאר כאן יסוד גדול, שמרדכי בא לרמז לאסתר המלכה שיש ללמוד מהמן הרשע כמה הוא התאמץ והשקיע לרצונות שלו ונתן ממון רב כל כך [על פי חשבון זה יוצא יותר משתי מיליארד דולר!!!], וא"כ ק"ו שעלינו להתאמץ לדברים רוחניים, ולמסור את הנפש למען שמו יתברך.

ובמסכת **סופרים** (פרק כ"א משנה ב') כתוב 'ובאחד באדר משמיעין על השקלים, ולמה באחד באדר, שהיה צפוי וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהיה המן הרשע עתיד לשקול ככרותיו על ישראל, לפיכך הקדים ואמר למשה שיהו שקלי ישראל קודמין לשקלי המן'.

קריאת המגילה בסקירה אחת

במגילת אסתר כל הפרשיות הם פרשיות סתומות, ואין כלל פרשה פתוחה בכל המגילה, וברמ"א (סימן תרצ"א סעיף ב') פסק שזה לעיכובא ועי' **משנ"ב** שם, ושמעתי שיש כאן רמז ולימוד איך לקרוא את המגילה, שאם קוראים את המגילה בהפסקות, אזי בכל חלק בנפרד עדיין לא רואים את הנס, ורק כשקוראים את כל המגילה בסקירה אחת, מתברר איך הכל היה סיבות להצלת ישראל לבסוף וכמו שהאריכו המפרשים.

.....

הקב"ה זורע צדקות ומצמיח ישועות

"אשר לא תבוא ושתי לפני המלך אחשוורוש" (א' - י"ט).

כתב רש"י (בד"ה אשר לא תבוא ושתי), ולכן נהרגה.

הנה בפסוק לא מפורש שושתי נהרגה, אלא חז"ל למדו שהיא נהרגה ערומה מדה כנגד מדה [עי' גמ' **מגילה** (דף י"ב ע"ב) בב"ח אות א'], ועפ"ז פרש"י את הפסוק שכיון שהיא לא תבוא יש להורגה.

ועכ"פ במגילה לא נכתב מפורש מה נעשה עם ושתי.

ושמעתי לבאר בזה משום שהמגילה אינה נכתבה לסיפור דברים בעלמא מה היה ואיך היה, אלא היא נכתבה רק בשביל לספר לנו על נס מרדכי אסתר ומה שלא נוגע לזה לא נכתב, וכך יש עוד המון פרטים ופרטי פרטים שלא נכתבו ואין לנו ידיעה על זה כיון שזה לא נוגע אלינו, והכלל הוא שכל מה שנכתב הוא בהכרח שהוא חלק מההצלה והנס.

ובאמת כל הסיפור שבמגילה התרחש למשך כמה שנים, שרק אחרי ארבע שנים מהמשתה והריגת ושתי אז אסתר נלקחה לבית המלך, ורק לאחר חמש שנים אירע הגזירה של המן וכל מעשה לכשעצמו כלל לא היה נראה שהוא כהמשך למעשה הקודם, אבל האמת היא שהקב"ה הוא מסבב את הכל כדי שיבוא הצלה לכלל ישראל, וזה מה שאנחנו אומרים שהקב"ה 'זורע צדקות ומצמיח ישועות'.

.....

יהודי שואף להתעלות

"איש יהודי היה בשושן הבירה" (ב' - ה').

ופירש התרגום שני בד"ה איש יהודי, 'שהיה מודה ומתפלל על אחרים', והיינו שהמהות של יהודי זה שהוא מודה ומתפלל על אחרים.

והגמטריה של 'איש יהודי' יוצא כמו המילה 'רצון' [שמ"ו], וזה בא ללמדנו שהחפצא של יהודי זהו הרצון והשאיפות שיש לו כל הזמן להתקדם ולהגיע לדרגות גבוהות, ושיהיה כל הזמן מודה לה' על כל מה שיש לו, ולחשוב על אחרים ולהתפלל עליהם.

.....

'לא הגידה אסתר את עמה'

"לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה כי מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד" (ב' - י').

הטעם בציווי מרדכי שלא תגלה את עמה ומולדתה, כתב רש"י 'כדי שיאמרו שהיא ממשפחה בזויה וישלחוה שאם ידעו שהיא ממשפחת שאול המלך היו

והקשה מרן הסטייפלר זצ"ל שהרי המן לבסוף לא נתן את השקלים, וגם קשה מה ענין שקלי המן הרשע שצריך להביא כנגד זה שקלי מצוה, וביאר כנ"ל שיש תביעה לעם ישראל שעליהם ללמוד מהמן הרשע איך הוא השקיע כל כך הרבה עבור הרצונות הרעים שלו, וא"כ ק"ו שעלינו לעבוד כך והרבה יותר מזה את עבודת ה'.

הכל מדויק בכל רגע

"ויאמר המלך מי בחצר והמן בא לחצר בית המלך החיצונה" (ו' - ד'). הנה היה כאן גילוי של השגחה פרטית, שבדיוק באותו רגע ששאל אחשוורוש מה נעשה יקר וגדולה למרדכי על זה, באותו רגע בא המן לחצר המלך, ולכן אחשוורוש שאל אותו מה לעשות, ועי"ז התחילה המפלה שלו, והרי אם המן היה מגיע חצי שעה יותר מאוחר, לכאורה אחשוורוש לא היה אומר לו להרכיב את מרדכי, והקב"ה שמסובב את כל הסיבות, הביא את המן בדיוק ברגע שאחשוורוש לא נרדם ושאל מה נעשה למרדכי.

שאלה לעצמו - בקשה לאחרים

"מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש" (ז' - ב').

בפסוק כאן מבואר שיש ענין של שאלה ויש ענין של בקשה, וכן בתשובת אסתר לאחשוורוש כתוב 'תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי', וצריך ביאור מה החילוק בן שאלה לבקשה.

והגר"א בפירושו כתב, 'מה שאלתך על עצמך ומה בקשתך על אחרים ותעש', וכן בתשובת אסתר פירש על דרך זו, 'נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי' - פירש שאלתי על עצמי שיתן לי נפשי, ובקשתי על אחרים הוא עמי, ומבואר שענין שאלה הוא על האדם בעצמו ששואל, וענין הבקשה הוא לבקש בשביל אחרים [ולעיל פרק ה' פ"ו ופ"ז ג"כ כתב הגר"א עד"ז].

והנה לפי דברי הגר"א נראה להוסיף, דמש"כ בפסוק **בתהילים** (כ"ז) "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבת בבית ה' כל ימי חיי...", שבאמת דוד המלך ביקש דבר זה הן בשביל עצמו והן בשביל אחרים, ולכן כתוב גם לשון שאלה וגם לשון בקשה.

אלא דלכאורה יש לשאול, דלהלן בפסוק ז' בדברי המן הרשע כתוב "והמן עמד לבקש על נפשו מאסתר המלכה", והרי שם הוא ביקש עבור עצמו, וא"כ מדוע נכתב זאת בלשון בקשה ולא בלשון שאלה.

ויש לבאר באופן נפלא, שהמן בגאווה הרבה, לא היה מוכן לומר שמבקש עבור עצמו, אלא אמר שכל בקשתו הוא עבור אחרים, כי אחרים צריכים שהוא יחיה... ואיך יסתדרו בלעדיו..., ולכן אמר את דבריו בלשון בקשה.

עד היכן גאווה של המן הרשע

והנה בגמ' מגילה (דף ט"ז ע"א) כתוב שבשעה שהמן הרכיב את מרדכי על הסוס והגיע מתחת לביתו של המן, ראתה אותם הבת של המן מהגג, וחשבה שמרדכי הוא מרכיב את המן, ולקחה מים סרוחים וזרקה על מי שרכיב שהיא חשבה שזה מרדכי, וכשראתה שזה נשפך על המן נפלה מהגג ומתה, וזהו מה שכתוב בפסוק "והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש", 'אבל' על בתו, 'וחפוי ראש' על שאירע לו.

והנה בגמ' גיטין (דף כ"ג ע"א) מבואר דיש טביעות עין על הקול של הבן אדם, והיינו ששייך לזהות אדם על פי הקול, ואם כן יש להקשות איך בתו של המן טעתה וחשבה שאבא שלה הוא זה שרוכב על הסוס, הרי היא שמעה את הקול שלו שמכריז 'ככה יעשה'.

אכן התשובה לזה, שבתו של המן הכירה היטב את אביה המן, והיא ידעה שהוא מסוגל לשבת על הסוס בשעה שמרדכי מרכיב אותו, והוא בעצמו יצק לכולם תכבדו אותי כי ככה יעשה לאיש..., שמרוב גאוותו ושגעון הגדלות שהיה לו הוא היה רודף כל כך אחרי הכבוד עד כדי שיצק על עצמו ככה יעשה...

'וגם חרבונוה זכור לטוב'

"גם הנה העץ אשר עשה המן" (ז' - ט').

אומרים בפיוט אחרי קריאת המגילה 'וגם חרבונוה זכור לטוב'.

וצריך להבין, שהרי חרבונוה היה רשע, כדאיתא בגמ' מגילה (דף ט"ז ע"א) 'אף חרבונוה רשע באותה עצה היה, כיון שראה שלא נתקיימה עצתו מיד ברח', וא"כ מדוע הוא זכור לטוב, ועוד יש לדקדק שהלשון 'וגם חרבונוה' נראה קצת משונה, שלכאורה אינו המשך ללמעלה.

ושמעתי שכוונת הפיוט לרמז שבאמת חרבונוה היה רשע ואינו זכור לטוב, אלא רק על מה שאמר 'גם הנה העץ אשר עשה המן...', על דבריו אלו הוא זכור לטוב, [וכ"כ בתרגום שני דחרבונוה זכור לרע אלא שעל זאת שאמר גם הנה העץ גו' זכור לטוב], ואפ"ל שזה כוונת הפייט שמה שאמר 'וגם חרבונוה', דהוא בא לרמז שרק על מה שאמר 'גם' דהיינו גם הנה העץ..., בזה הוא זכור לטוב. ועוד שמעתי להוסיף, שיש ניגון מפורסם על מילים אלו שחוזרים על המילה 'וגם' פעמים רבות, ואפשר לומר דזה בא לרמז שכל מה שהוא זכור לטוב הוא על מה שאמר גם...

משלוח מנות ומתנות לאביונים

"ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים" (ט' - כ"ב).

ידועים דברי הרמב"ם (פ"ב מהלכות מגילה ה"ז) 'מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודות ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים', ומובא **במשנה ברורה** (סימן תרצ"ד סק"ג).

והנה יש להעיר לפ"ז מדוע במגילה נכתב תחילה משלוח מנות ואח"כ מתנות לאביונים, הרי אם מתנות לאביונים יותר רצוי להרבות בו, מדוע הוא נכתב השני.

ושמעתי לישב שאף מצות משלוח מנות הוא לטובת העניים, ומשום שאם רק העניים יקבלו ביום זה מאחרים יהיו להם אי נעימות ויתביישו, אבל כיון שאף העשירים מקבלים מאחרים משלוחים, א"כ לא יהיה להם שום בושה לקבל את המתנות לאביונים, ולכן כתוב תחילה משלוח מנות כי זה מה שגורם שיוכלו לקיים את מצות מתנות לאביונים בשלימות שלא יהיה בושה לעניים.

להישמר ממידות רעות

"ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים" (שם).

הנה נאמרו טעמים רבים למצות משלוח מנות ומתנות לאביונים בפורים, ושמעתי טעם נוסף בשם המשגיח **דישיבת קול תורה הגה"צ רבי גדליה אייזמן** זצ"ל, שמצינו בפרשת עיר הנדחת (בפרשת ראה) לאחר שכתוב את כל דיני עיר הנדחת שצריך להרוג את כל יושבי העיר לפי חרב..., כתוב בפסוק "ונתן לך רחמים ורחמן", והמפרשים תמחו מה ענין פסוק זה לעיר הנדחת, וכתב האור החיים הקדוש 'כוונת מאמר זה כאן, לפי שצוה על עיר הנדחת שיהרגו כל העיר לפי חרב ואפילו בהמתם, מעשה הזה יוליד טבע האכזריות בלב האדם..., והבחינה עצמה תהיה נשרשת ברוצחי עיר הנדחת, לזה אמר להם הבטחה שיתן להם ה' רחמים, הגם שהטבע יוליד בהם האכזריות, מקור הרחמים ישפיע בהם כח הרחמים מחדש לבטל כח האכזריות שנוול בהם מכח המעשה', והיינו שמעשה של אכזריות אע"פ שנעשה מפני ציווי ה', עדיין צריך ברכה של 'ונתן לך רחמים ורחמן', כדי שלא יישאר מדת האכזריות בלב האדם. ולפ"ז אפשר לבאר שכיון שבפורים קיימו את מחית עמלק והרגו את כל אויבי היהודים העמלקים, א"כ כדי שלא ישאר ח"ו טבע הרצח והאכזריות בלב היהודים, לכן תקנו מצוות שמרבות את אהבה והרעות זה עם זה, כדי שיהיה השפעה של מדות טובות ורחמים כנגד מה שעשו לגויים.

דברי השירה

וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (דברים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ ידברי שירי ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פרשת כי תשא

ידיעת עשיית שמן המשחה

"שמן משחת קדש יהיה זה לי לדרתיכם" (ל' - ל"א).

כתב רש"י, 'מכאן למדו רבותינו לומר שכולו קיים לעתיד לבא'.

וכן כתב הרמב"ם (פ"א מהלכות כלי המקדש ה"ה) 'ומעולם לא נעשה שמן אחר חוץ ממה שעשה משה'.

והנה הרמב"ם שם האריך באופן עשיית שמן המשחה, והקשו האחרונים שהרי דרך הרמב"ם לכתוב רק הדינים הנוגעים או בזמן הזה או לעתיד לבוא, וכיון שמבואר בגמ' שכל השמן שעשה משה רבנו קיים לעתיד לבוא, א"כ מה הטעם שהרמב"ם כתב אופן עשייתו.

המנחת חינוך (מצוה ק"ז) והערוך לנר בכריתות (דף ו') מתרצים דיש נפק"מ לענין לעבור על הלאו של 'ובמתכנתו לא תעשו כמהו', שזה רק באופן שיעשה כמו שנצטווה משה רבנו, ולכן כתב זאת הרמב"ם.

ומרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל על הרמב"ם שם כתב ליישב בדרך חכמה (בביאור ההלכה ריש פ"א), דא"נ שהשמן שעשה משה רבנו נשאר שלם, אך אם היה בא אחד ושופך את השמן הלא היה מצוה לעשותו שוב, ולכן כתב הרמב"ם אופן העשייה.

.....

מי ששואף לחכמה זוכה ל'נתתי חכמה'

"ובלב כל חכם לב נתתי חכמה" (ל"א - ו').

בגמ' ברכות (דף כ"ה ע"א) איתא 'אמר רבי יוחנן אין הקדוש ברוך הוא נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה, שנאמר יהב חכמתא לחכימין ומנדעא לידעי בינה, שמע רב תחליפא בר מערבא ואמרה קמיה דרבי אבהו, אמר ליה אתון מהתם מתניתו לה, אנן מהכא מתנינן לה דכתיב ובלב כל חכם לב נתתי חכמה'.

ולכאורה יש להבין מימרא זו, דאם הקב"ה נותן חכמה רק למי שיש בו חכמה, א"כ מהיכן יש לאדם את החכמה הראשונה, שבזכותה הוא יקבל חכמה.

ובספר נפש החיים (שע"ד פ"ה בהגה) מבאר שהחכמה הראשונה היינו יראת שמים, וכמו שכתוב באיוב (כ"ח - כ"ח) "הן יראת ה' היא חכמה", וכפי היראת שמים שיש לאדם כך הוא זוכה לחכמת התורה, יעו"ש באריכות.

ובאופן א' ביאר בזה הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר תשל"א), דהנה כתוב במלכים א' (ה' - כ"ו) "וה' נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו", וכתוב שם עוד (ג' - י"ב) "הנה עשיתי כדברך הנה נתתי לך לב חכם ונבון", והסיבה ששלמה המלך קיבל את החכמה הזאת משום שהיתה לו תשוקה גדולה להיות חכם, ובעבור זה הקב"ה נתן לו חכמה, ומבואר שכל מי שיש לו חשק ושאיפה לחכמת התורה הוא זוכה לקבל חכמה.

והיינו שאדם שמבין שהעיקר והתכלית זהו חכמת התורה, וכמו שכתב הרמב"ם בהל' רוצח (פ"ז) 'וחיי בעלי חכמה ומבקשיה בלא תלמוד כמיתה חשובין', הוא נקרא חכם לב, שזוכה שהקב"ה יתן לו חכמה נוספת להבין ולדעת את התורה, וזה הכונה בפסוק "בלב כל חכם לב נתתי חכמה".

נודה מאד לכל מי
שיכול לסייע
בכיסוי
הוצאות ההדפסה.
להנצחות
לפ"ו וכיו"ב,
נא לפנות למייל
mdh036194741
@gmail.com
או בטל'
0527129867

ויש להוסיף בזה, דהרי כל אחד שנשאל אותו אם רוצה את חכמת התורה ולהיות תלמיד חכם גדול, הרי ודאי שיענה שיש לו רצון מאוד חזק, אך החיסרון הוא שרק בשכל מבין זאת, אבל עמוק בתוך הלב הוא עדיין חושב איך יהיה לו כסף..., ואם אדם רוצה לדעת היכן הוא שואף באמת, אם בלילה הוא חולם על תורה ושאיפות לגדלות, סימן שזה הרצון האמיתי שלו, וכך היה שלמה המלך שהוא נשאל על ידי הקב"ה בחלום, ואף בשעת החלום הוא רצה רק דבר אחד 'לב חכם ונבון', ולכן הוא זכה לכך.

והנה במשנה אבות (פרק ד' משנה א') כתוב 'בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם... איזהו גבור הכובש את יצרו... איזהו עשיר השמח בחלקו...', וכוונת המשנה לשאול איזהו חכם שהוא בעצמותו חכם, והיינו שאין החכמה דבר חיצוני ממנו, אלא הוא חכם בחפצא שלו, וכמו שהמשנה שואלת איזהו גיבור שאין הכוונה כפשוטו מיהו גיבור, דא"כ התשובה לזה שמי שחזק כלפי אחרים הוא גיבור, אכן כוונת המשנה לשאול איזהו גיבור שבעצמותו הוא גיבור, וכן שאלת המשנה איזהו עשיר שכוונת המשנה מי הוא האדם שבעצמותו הוא עשיר שזה המהות האמיתית שלו, וזה ג"כ כוונת המשנה איזהו חכם, דהיינו מי הוא החכם האמיתי שבעצמותו הוא חכם, ועל זה עונה המשנה 'הלומד מכל אדם', מפני שזה מראה שיש לו רצון עז לדעת עוד ועוד, ולהוסיף חכמה על חכמתו, ואחד כזה הוא חכם אמיתי שהחכמה היא חלק ממנו.

.....

שבט לוי לא השתתפו בחטא העגל

"וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר..." (ל"ב - א').

כתב המגן אברהם (סי' תכ"ח ס"ק ח') שנוהגים לעלות ללוי לפרשת העגל, ויוצא שבכהן ולוי קוראים צ"ב פסוקים, ושאר הפרשה מ"ז פסוקים קוראים בחמשה עליות, ויש רמז לזה, לוי בגמיטריה מ"ו, ופעמיים מ"ו יוצא צ"ב, שהרי הכהן הוא ג"כ משבט לוי, ולכן ב' פעמים לוי צריכים לקרוא צ"ב פסוקים.

והכף החיים שם (סקל"ז) מביא שבמקום שאין לוי יקרא כהן את פרשת העגל שהרי אף כהן בכלל שבט לוי, אך מכל מקום עדיף שלוי יקרא את חטא העגל, שהרי אהרן הכהן עשה את העגל, וא"כ רק במקום שאין לוי יקרא כהן, אבל לא לכתחילה.

ובקריאה בתענית ציבור נוהגים לכפול את הפסוקים 'שוב מחרון אפך...', ו"ג מדות, 'וסלחת לעונינו...', ופסוקים אלו נמצאים בעליות של כהן וישראל, ובעליה של הלוי אין כופלים כלל, והביאור בזה, מפני ששבט לוי לא חטא כלל בחטא העגל, ולא היה עליו תביעה, ולכן אינו צריך לכפרה ולסליחה על זה. והנה הטעם להלכה זו שלוי יקרא בפרשת העגל מבואר בפסוקים, כיון שאם יעלה ישראל זה יגרום לו עגמת נפש שאביו חטא בחטא העגל, לכן עולה לוי שהרי שבט לוי לא חטא.

זהירות מלפגוע בזולת

ויש ללמוד מכאן כמה חקפידו חז"ל שלא לגרום איזה שהוא עגמת נפש או צער חלילה לאיש ישראל, ויש להתחזק בזה במאוד מאוד, כי לפעמים מחוסר שימת לב עלולים לפגוע ח"ו באחרים וזה מהחמורות שבחמורות.

ומעשה היה בזוג אנשים מבוגרים שלא זכו לילדים, וכיון שהתגוררו ליד ישיבה מסוימת היתה להם הנאה לשלוח לישיבה את כל מה שנשאר להם מהמאכלים של שבת, ואף היו מכינים יותר כדי שיהיה להם לשלוח הרבה, ופעם אחת אמר להם אחד הבחורים שחבל שהם סתם טורחים, כי הבחורים כבר שבעים משבת ולא אוכלים את מה שהם שולחים וזה נזק לפח, ואף שכוונתו היתה לטובה זה מאוד פגע בהם, ומרוב הצער והעלבון שהיה להם הם עברו דירה למקום אחר, לבינתיים הבחור גדל והתחתן, ועברו כמה שנים והוא לא זכה לילדים, ובצערו הוא פנה למרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל וביקש ברכה, אמר לו הגר"ח זצ"ל שיבדוק אם אין עליו קפידה מאחרים, ואז נזכר אותו אברך בסיפור ההוא ובירר היכן הם גרים היום ונסע לבקש מהם שימחלו לו, אך הם עדיין היו פגועים ממנו ולא היו יכולים למחול לו, והאברך התחנן על נפשו ובכה לפניהם שירחמו עליו, ולבסוף הם הסכימו למחול לו בתנאי שיפרסם את הסיפור, ולהודיע איך ש'מוות וחיים ביד הלשון'.

ומצינו שאפילו משום צער בעלי חיים התירו חז"ל כמה איסורים, שכתוב בשו"ע בהלכות שבת (סימן ש"ה סעיף י"ט) 'בהמה שנפלה לאמת... מביא כרים וכסתות ונותן תחתיה משום צער ב"ח אף על פי שמבטל כלי מהיכנו', והמשנה ברורה שם (סק"ע) מביא עוד 'ועיין בא"ר שהביא דיש פוסקים שמקילים אף להעלותה בידים אם א"א ע"י כרים וכסתות, וע"י א"י לכו"ע מותר להעלותה', וכל זה הותר משום צער בעלי חיים. ועוד כתב השו"ע שם (סעי' כ') 'מותר לומר לאינו יהודי לחלוב בהמתו בשבת משום צער בעלי חיים שהחלב מצערה'.

ומבואר שהתירו חז"ל לעבור על דבריהם משום צער הבהמה, וק"ו שיש להתחזק מזה להיזהר בצער הזולת, שיש לאו של 'לא תנו' לצער כל יהודי, וצריך רק לבדוק איך אפשר לגרום שיהיה לשני הרגשה טובה ונעימה.

.....

'ובמתכנתו לא תעשו כמהו'

"ובמתכנתו לא תעשו כמהו" (ל' - ל"ב).

בגמ' הוריות (דף י"א ע"ב) מובא דרבי יהודה סובר שאופן עשיית השמן היה ע"י שהיו שולקים את השורשים של הבשמים בשמן עצמו, ודבר זה היה נס, מפני שאפילו כדי לסוך את הבשמים לא היה מספיק שמן, וק"ו שלא היה מספיק שמן כדי לשלוק אותם, אלא זה היה על ידי נס, והובא ברש"י לעיל (פסוק כ"ד).

ויש להקשות, דאם זה היה נס, א"כ מה שייך לצוות 'ובמתכנתו לא תעשו כמהו', הרי האיסור הוא רק באופן שיעשה בדיוק במתכנתו, והאיך יעשה האדם על ידי נס.

וכתוב בספר יד בנימין [וכן שמעתי בשם ראש ישיבת סלבודקה מרן הגר"ד לנדו שליט"א], שאף לרבי יהודה שזה היה בנס, אין הכוונה שזה האופן היחיד של עשיית שמן המשחה, אלא ודאי שאפשר אף במים, אלא שהם עשו בלא מים אלא בנס, אבל אה"נ שאף אם יעשו במים חשיב כמתכנתו.

ובאילת השחר (פסוק כ"ד) מביא שכה"ק בכתבי הגרי"ז בכריתות (דף ה' ע"א), וע"ש שכתב כתירוץ ה"ל, ושכן כתב ברבנו גרשום שם.

ובספר דרש משה ממרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל כתב שיש לומר שבאמת האיסור רק באופן שיעשה בלי מים, ואף שזה לא יכול להיות אלא על ידי נס, מכל מקום האיסור הוא בעשייה שלא יעשה כמתכונת שעשה משה, ואע"פ שלא יצא שמן המשחה, דהתורה הקפידה על עצם העשייה כמו שכתוב 'ובמתכנתו לא תעשו כמהו'.

.....

אותיות פורחות באויר

"וישבר אתם תחת ההר" (ל"ב - ל"ט).

בגמ' בפסחים (דף פ"ז ע"ב) כתוב 'תנא לוחות נשברו ואותיות פורחות', הנה האותיות היו חקוקות מעבר לעבר בלוחות, ומה שייך לומר שהאותיות פרחו באויר, והמהרש"א שם כתב 'ונס בתוך נס היה שראו אותיות אלו שהן אויר היו פורחות'.

וראיתי בספר שמחים כנתינתם מידידי הרב שמאל דוד סיניסון שליט"א, שהביא מהבית הלוי (דרוש י"ח) שכתב בשם המדרש שבלוחות הראשונים היה כתוב גם התורה שבעל פה על הלוחות, ומה שפרח היינו התורה שבעל פה, אך התורה שבכתב נשאר כתוב על הלוחות, ולפ"ז ביאר דדוקא התורה שבכתב היה חקוק על הלוחות, אך התורה שבעל פה היה כתוב בכתב ה' על הלוחות בדיו, ושפיר יש לומר בזה שאותיות פורחות באויר.

.....

הקב"ה שומר על עם ישראל

"ולא יחמד איש את ארצך בעלתך לראות את פני ה' אלקיך שלש פעמים בשנה" (ל"ד - כ"ד).

באחד הסמינרים לבעלי תשובה, ביקש אחד מהמשתתפים 'הוכחה' שהתורה מהקב"ה, ולא שאחד הנביאים או מחכמי הדורות כתב אותה, ענה לו המרצה, שהרי לעולם לא היה אדם שיסיים להבטיח הבטחה שהוא לא יכול להיות אחראי לקיים אותה, וכאן אנחנו מוציאים בתורה הבטחה עצומה, שכל ישראל יעלו לרגל ולא יישארו אלא נשים וטף, ולא יהיה לא משטרה ולא ביטחון, ועם כל זה 'לא יחמדו איש את ארצך', והרי כולנו זוכרים מה אירע בשמחת תורה שנה שעברה, שרק כמה שעות הקב"ה עצם את העיניים של שומרי השלטון כאן בארץ ישראל, ואי אפשר לתאר החורבן שעשו אותם רשעים ארורים, עד עכשיו סובלים מהחורבן הזה, יש עדיין שבויים שלא יודעים אם הם עודם בחיים, סבל לא יתואר למשפחות, ועלינו לזכור שארץ ישראל מוקפת בשבעים זאבים ששונאים אותנו ורוצים רק להרע לעם ישראל רח"ל, והתורה מבטיחה 'ולא יחמדו איש את ארצך', וזה בלי שום כוח צבאי או שוטרים, ומי אחראי להבטחה זו, בהכרח שהקב"ה כתב את התורה ונתנה לנו, והוא שמשגיח עלינו בהשגחה פרטית ומנהיג את כל העולם כולו, הוא כתב את ההבטחה הזאת.

ושמעתי מעשה שבערב ראש השנה באו אל הרב שטרן רבה של מירון שני יהודים שאינם שומרים תורה ומצוות, וביקשו ממנו להתאכסן בהכנסת האורחים שברשותו למשך ימי ראש השנה, וכיון שהגיעו סמוך ליו"ט כבר לא היה מקום פנוי, אך הם התעקשו שזה מאוד חשוב להם, והסבירו שהתפקיד שלהם בצבא לעקוב אחרי הטיילים שזורקים האויבים לכיוון עם ישראל ובכך להתריע על כל איום, והנה הם הבחינו שפעם אחר פעם כל טיל שנזרק לכיוון הר מירון והסיבה [שכידוע נמצא בסיס גדול צבאי בקרבת מקום], הטייל סוטה ממסלולו הרגיל ונופל בשטחים פתוחים, ואין לזה שום הסבר גשמי אלא זה בהכרח שמירה עלינוה שיש על המקום, והם באו לראות מהו הקדושה שיש באותו הר...

זכינו לדעת ש'תורה מגנא ומצלא', ובכך שה' שומר על עמו ישראל, עלינו להתחזק בחיוב ההודאה לבורא העולם על הניסים שעושה עם בני ישראל, ולהתחזק יותר מלימוד התורה, ולייחל שבקרוב יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון.

ולאחרונה ראינו שוב בחוש איך שהקב"ה שומר עלינו, שהרשעים הללו זממו להטמין פצצות באוטובוסים, ולעשות פיגועים גדולים רח"ל, לבסוף שלוש פצצות כווננו בטעות לתשע בערב במקום תשע בבוקר, ובשעה זאת האוטובוסים חונים במסוף, ריקים מנוסעים, ועוד שתי פצצות לא התפוצצו בזמן, באיזה מקום בעולם שומעים על ניסים כאלו?! רק אצל עם ישראל שהקב"ה שומר עליו ומשגיח עליו בהשגחה פרטית שלא יאונה לו כל נזק.

לעילוי נשמת מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
נלב"ץ שישן מרים חשפ"ב • ת.נ.צ.ב.ה.

נתרם לעילוי נשמת מרת גילה זהבה בת הגר"ר מרדכי וינגרטן ע"ה
נלב"ץ כ"ו כסלו תשפ"ה • ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת ראש ישיבת 'אהבת אורח' וטראשי כולל 'מורשה ודעת'
האמן הצדיק רבי שלמה בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצוק"ל
נלב"ץ כ"ה אדר א' תשפ"ד • ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת איש החסד ועמוד האמונה בבורא עולם
הרב אברהם בן רב מרדכי בארנעט זצ"ל
נלב"ץ ס"ז אדר א' תשפ"ד • ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת אשת חבר להגאון הגדול רבי אביגדור יחזקאל ברטלר זללה"ה
הרבנית הצדיקנית דבורה ע"ה בת רבי יעקב שסער זצ"ל
נלב"ץ י"ב סיוון תשפ"ה • ת.נ.צ.ב.ה.